

RÉGI NYOMOKON

A nyugatkanadai préri még fehér embernek való legészakibb vidékeire is felemelkedő magyar pionérok levett kalappal álltak meg múlt vasárnap egy kőoszlop előtt, melyet legelső magyar lelkipásztorának emlékére emelt a hálás utókor.

Gondoktól öszbecsavarodott fejú, jeges életviharoktól ráncos arcú és kemény, de egy minden porcikájában becsületos pályafutás munkájában megkergesedett tenyerű öreg farmerek álltak ott: az eltávozott vezér hajlíthatatlanul egyenes lelkű katonái. Mert ha meg is görnyed ma már egyik-másikuk az egymás hegyén-hátán tolokodó, tovatűnt esztendő sulya alatt, a szemük villanásából valami ellenállhatatlan tiszteletet gerjesztő szálfaegység sugárzott ki: a föld, a függetlenség; a tiszta lelkiismeret nemcsak egynek, családokat, hanem egész vidékeket átható szelleme.

De az öregek mellett ott voltak azok is, akik csak még mint serdülő életbimbók állhattak a vezér szózatát — ma már öregek családapák, tekintélyes gazdák: az ottani magyar élet való gerincét — akik előttek, mert még nem felejtették el tanításait és ugyanazzal a gyermeki szívvel adóztak a kegyelet ünnepe, mint ahogy valamikor régen hallgatták az ígét. És csodák csodájára ott volt a legifjabb nemzedék is, amely már se nem látta, se nem hallotta a pionérok mesterének szózatát. Az a nemzedék, amely már nem ismeri az ökrösfogatot, meg a „bitvány” szarvas kis törökét, amellyel apák bizony beleszántották nevüket a kanadai történelembe. És ezek a „stéci” nagyvonalúság tündérbájos nyomdokain, a mozi csábos álomképein a traktorok mindent elsöpör sulyával és az autóblok utóhéttel sebesével előrevágató modern fiatalok szintén megilletődötten állottak ott az emlékoszlop előtt.

Mit jelent mindez? Jelenti azt, hogy a kanadai magyarság — öregek, fiatalok egyaránt — nem felejté el azokat a vezéreket, akiket munkásságuk folyamán megszeretett. És jelenti mindez azt is, hogy a magyarságnak igenis szüksége van ma is jó vezérekre, amit az is bizonyít, hogy a jó vezérek ma is megbecsül a magyarság. Ez pedig nagy szó ebben a tekintélyrombolásban tobzó világban, amikor kigyót-békát kiáltanak mindarra, ami szép, jó és nemes. Jó vezér nélkül még nem nyert esatát egyetlen náción sem a földkerekségen: a kanadai magyarságnak pedig nagy csatát kell megnyernie.

Igenis harc — nem puskával, ágyúval és repülőgéppel megvívott, de élet-halálra menő szellemi harc — ami ma itt folyik. Arról van szó, hogy meg tudjuk-e maradni, azt ami még többet jelent magyar szempontból: meg tudunk-e úgy kultúrálisan, mint anyagi szempontból erősödni a népek e színes emberáradatában. Ennek eléréséhez vezérek kellenek, még pedig jó vezérek. Talpig emberek, akikért rajonganak mindazok, akik a kanadai magyarság javát és érvényesülését akarják. És mi úgy érezzük, hogy nekünk igenis vannak ilyen jó vezéreink ma is, akiknek áldásos működését valamikor emlékek fogják szintén megjelölni a hálás utódok. Vannak tehát jó vezéreink, — de vajlik be őszintén — a kanadai magyarság nagy tömegéhez viszonyítva aránylag kevesen.

Pedig — hála Istennek — gyarapodunk, ha lassacskán is, de azért gyarapodunk. Vezérek kellenek tehát lehetőleg kanadai képzettségű, de a legújabb tapasztalatokkal felvértezett és mégis kipróbált régi nyomokon haladó vezérek — nem a mos-

taniak pótlására, de munkájuk kiegészítésére. Vezérek, akik bele tudják lehelni a két szélsőséges áramlat között imbolygó tömeg lelkébe a mi hivatásunkat: jó magyarnak, de egyúttal igenis jó kanadainak és minden körülmények között talpig embernek lenni, hogy el ne vesszünk ebben a bennünket keblére fogadó nagy végtelenségben.

„A CSEND MÉLYÉN VALAMI FORR...”

BESZÉLGETÉS OTTO H. KAHNNAL, AMERIKA EGYIK LEGGAZDAGABB BANKÁRJAVAL MAGYARORSZAG JELENJÉRŐL ÉS JÖVŐJÉRŐL

BÉCS, június hó. — Illusztris vendége volt néhány napig az osztrák fővárosnak: Otto H. Kahn, a nálunk is jól ismert new yorki milliósos. Ezúttal nem új leti ügyekben jár Európában, csak pihenni és üdülni jött ide. Magyarországra most nem ér rá ellátogatni, Budapest a jövő esztendő programjába van fölveve.

Elsősorban aziránt érdeklődtem nála, hogy hogyan vélekedik a mai Magyarország gazdasági és pénzügyi helyzetéről. Otto H. Kahn felvonta a bajuszát és kijelentette, hogy újságírók előtt elvből nem nyilatkozik és még kevésbé hajlandó egy idegen ország belső ügyeibe beleavatkozni. Ami nem azt jelenti, — tette hozzá azonnal — hogy el ne beszélgessek önnek ezekről a dolgokról.

TIZENÖT EMBER, MINTHA HÁROMSZAZ VOLNA

— Ha őszinte véleményt akar hallani tőlem — kezdte Mr Kahn — akkor Amerikába kell jönnie. Én most Európa vendége vagyok, ma Bécsben lakom, holnap Franciaországban, holnapután Olaszországban, nem akarok olyasvalamit felcsignálni, ami vendégszerető házigazdának esetleg kellemetlen lehet. De jegyezze meg, ha Amerikába érek, beszélni fogok, sokat fogok beszélni Magyarországról és amit ott fogok mondani, el fog jutni Önökhöz is és el fog jut-

ni remélem, Európa lelkiismeretéhez is.

— A Trianonra gondol Mr. Kahn? — vettem közbe.

— Nézze, — felelt ő — Csonkamagyarországon ma nyolcmillió ember él. Mi ez a nyolcmillió ember a világ számára? De ez a nyolcmillió magyar ember a világ képében úgy fest, mintha ötvenmillió volna. Irja meg, szilárd hitem és meggyőződésem, hogy alig van Európában még egy olyan tehetséges, szorgalmas, nagyraihivatott nép, mint a magyar. Magyarországról sokat beszéltek nekem, mielőtt ellátogattam volna Önökhöz.

— Mindaz a sok jó és szép, amit Önökről hallottam, igaz. Önök okosak, zseniálisak, lovagiasak. A magyar lovagiaság közmondásos az egész világon. Én azonban azt tanácsolom Önöknek, hogy erről az utóbbi érelyükről mondjanak le Lovagiasággal ma nem sokra lehet menni a népek nagy tülekedésében. Ehelyett inkább egyet tanuljanak meg: kitanítani és várni. Ezt én prédikálom Önöknek, én, az amerikai, akinek hazája éppen azáltal lett naggyá, hogy idegel voltak.

— Tudom, hogy csönd van, ez azonban nem a tehetetlenség csöndje. Ennek a csöndnek a mélyén valami forr, valami készül. Csak várjanak.

— Önöknek azért van annyira igaz jó barátjuk Angliában, mert nincs még egy nemzet, a-

mely nemes, arisztokratikus gondolkodásban és emelkedett felfogásban annyira hasonlítana az angolhoz, mint a magyar. És éppen ez az ami nekünk amerikaiaknak annyira imponál az angolokban és imponál a magyarokban is.

Igy beszél a világgazdaság egyik legelső vezére Magyarországról.

A beszélgetés végétével együtt mentünk hazafelé. Amikor beszélt az autójába, még utánam szót: — Ne felejtse el megírni, hogy az összes európai népek közül a magyart szerettem és becsülöm a legtöbbre. És amit tehetek Önökért, azt meg is fogom tenni.

Juhász Andor.

Egy árva magyar leányka kálváriája Erdélyben

MILYEN AZ ERDÉLYI MAGYARSORS?

Az oláhok sohasem mulasztják el, hogy világgá kiáltás, hogy az erdélyben élő magyarságnak milyen jó dolga van. Az igazság azonban az, hogy az oláh önkényeskedés még ma is napról-napra új magyar tragédiákat okoz.

Az erdélyi magyarság hamu pipőke-sorsát fájdalmasan bizonyítja az alábbi történet is. A hét éves Simkó Margitkának, egy magyargyermonostori gazda hadiárvédőjének Magyarerőmonostoron kétholdas gyümölcsöse és kis házacskája volt, amelynek jövedelméből a kis árva szerényen megélt.

Öt évvel ezelőtt az oláhok elvették az árva leány birtokát s görögkeleti templomot építettek rá. Simkó Margitka nagybátyja Simkó András, mindent elkövetett, hogy az elvett ingatlanért megfelelő kárpótlást szerezzen. Évekig járta az egyházi és világi hatalmasokat, de csak ígéreket kapott. Amikor Iván Miklós görögkeleti püspök felszentele az új templomot, az árva leányka sírva kérte a kártérítést s a püspök meg is ígérte. De eddig csak annyi történt, hogy a félmilliót érő birtok kárpótlása fejében egy 25 ezer leif értékű rossz földdarabot kínáltak fel, Simkó Margitkának. A kis árva nagybátyja kíséretében, tavalyelőtt a Szóvatán nyaraló Mária királynét is felkereste és elírta előtte tragédiáját. A királyné

megcsókolta Margitkát és megígérte, hogy szívén viseli az ügyét. Azután — nem történt semmi. Ennek immár két esztendője.

Hát ilyen jó dolguk van Erdélyben a magyaroknak.

Szenásszekér a városban

IRTA: FELEKI SANDOR

Botyogok ködös éjszaki utcán. Egyszerre csak — mi lehet? — Fries, tavasz, édes szellő Simogatja szívemet.

Ökrös szekér, szénaboglya, Rajta legény fűtyörész. A városnak sürgő népe Tovább siet, rá se néz.

De én szívom hosszan, mélyen A friss szénallatot. Kopogtat a szívem újra Gyermekkorom: itt vagyok!

A városi ucca ettől, El a ködös alkonyat. Kis falum int, rég holt anyám Csokolgatja arcomat ...

Száll az édes szénallat, Az ökrös lépéget, Mig egy könnyesepp a szememből, El nem mossa képedet.

Pár lehullott szénaszál, Mint nagy kincset, felzedek. Hazra viszem s elnyel a köd, A kőfalás rengeteg

PALKÓ

IRTA: SZEKULA JENŐ

Hőrihorgas, nyurga, lődretaru és szeples tót baka volt. Az én ezredemben szolgált a hetvenegyesknél. Szemöldöke hiányzott vagy lepörkölődött, szemhéja vörös és gyulladós és egész lényében volt valami félszeg és ijedt, ami az embert felharszoló tengeri nyulakra emlékeztette, amint riadtan megápolnak magas lapulevelek mögött.

Hívják vala ezt az embert a katonai törzskönyvi lapok ékes bizonyossága szerint infaterist Paul Podrucseknek, vagy ahogy tótos becézésével emlegetik: Palkónak. Folyton betegeskedett és következetesen elmaradt a kirukkolásokról. A század legelszántabb lógósal közé tartozott. Gyógyíthatatlan harctéri iszonyban szenvedett. Az őrmester jóvoltából és a főorvos elnézéséből sikerült is sokáig megusznia azt, hogy a menetszázaiba beoszáll.

Nem tudom mi volt a rendes polgári foglalkozása, valószínűleg drótosat volt ő is, mint legtöbb sorstársa, akiket Trencsén bus völgyéből szedettek össze, s most itt katonáskodnak Kragujevácz szerb városkában, ahova a háboru vége felé a hetvenegyesek kaszányája elkerült. De Palkó rosszul érezte Su mádia fák hegyel között és addig mesterkedett, amíg befuthatott a belgrádi „Brčko” nevű kórházba, amely ebben az időben helyőrségi kórházzal szolgált az osztrák-magyar hadaknak.

Bajmegállapítás címén került kórházba, de hogy mi baja volt tulajdonképpen, azt senkinek sem tudta, mert hol a gyomra volt elrontva, hol a szemét fájlalta. Szeme párás volt, piros és lázas: állandóan könnyben furdott, de nem lehet tudni, hogy mitől: az meglehet, hogy paprikával dörzsölte a körmőntfont. Hetekig nyomta a kórházi ágyat, ahol jó sora volt, enni-innivalót kapott bőségesen, de viszont halálra unhatta magát.

As unalom pedig rossz tanácsadó. Palkót egyenesen a bűnösövényére sodorta. És összetűközésbe keveredett a katonai hatóságokkal.

Azt cselekedte ugyanis, hogy egy éjszaka behatolt a kórház konyhájába s onnan elemelt tizlív konyvakot. A lopott zsák marant eladta egy belgrádi kereskedőnek, aki orgazdaság címen került bajba. Podrucsek Palkót ellenben letartóztatták s minthogy nyomban konstátálva lett, hogy egészséges, mint a makk, beszállították a helyőrségi fogházba.

Alacsony földszintes épület volt a börtön. Rácsos ablakai a nagyplacra, a Veliki Trg-re nyíltak. Késő ősz volt, fák lombjukat hullatták a fák. Cellája magányában Palkónak elég ideje maradt az elmékedésre és a magabeszállásra. Tudomására hozták azt is, hogy jogában áll védőt is választani. Mire Podrucsek kifejezést adott ama óhajának, hogy legjobban szeretné, ha védelmét a hetvenegyesdi gyalogezred valamelyik tisztje látná el.

Belgrádban ebben az időben más hetvenegyes tiszt nem tar-

tózkodott rajtam kívül (a főkor mányzóshoz voltam beosztatva) nekem kellett tehát vállalnom Palkó védelmét. Nem szívesen tettem eleget a megbízatásnak, azonban katonaságnál nem lehet ez elől kitérni. Elkövetkezett a hadbírósalgi tárgyalás. Nagyszerű védőbeszédet vágtam ki. Azt hangoztattam, hogy Podrucsek közlegény lázdelirumban hatolt be a kórház konyhájába, a lopás pillanatában tehát nem volt beszámítható állapotban. Elítélni őt nem lehet.

Meglepo hatása volt az érvelésnek. A hadbírósalg Palkót fölmentette. Ilyen eset gyakorlatilag előfordul katonai bíróságoknál. Vagy tulszigorú ítéleteket hoznak, mások meg elnézőbbek a polgári törvénykezésnél is. Podrucsek elhagyhatta a börtönt.

Délután fölkeresett a szállásomon. Csak nagy keresés után talált meg. Elhagyott villában laktam, régi temető szélén, beomlott kőbánya fölött. A tót baka mégis ide talált.

Palkó alig győzött halálkodni. — Életemet is szívesen fölledoznám a hadnagy urért. — fogadkozok párás szemét rám merregetve.

— Jól van, — mondom neki melegen. Csak javulj meg. Ne lopj.

Elérzékenykedik. — Minek is van szerelem a világon? — tör föl belőle a keserűség.

— Nem értem. Mi összefüggése van a szerelmnek a lopással? — Megismerkedtem egy belgrádi kisasszonykával. Nenado vics Ljubicanak hívják. Dohány-

gyári lány. Beteg öccsét jött látozni a kórházba. Nagyon megtetszettünk egymásnak. Az ő kedvéért loptam. Hogy megajándékozzam szegénykét a születésnapjára. Nagy nyomorban élnek. Édesanyját is maga keresményéből tartja el.

— Szép dolog a nagylelkűség — mondom — de ez senkit sem jogosíthat föl arra, hogy idegen értékeket eltulajdonítson.

Meg van hatva. Kezet akar csókolni, alig győzöm kezemet elkapkodni. Rekedt sóhaj szakad föl a torkán.

— Elég baj az, hogy nem láthatom viszont Ljubicát — jelen ti nedves tekintettel. Haza kell utaznom Kragujeváczra az ezredhez.

— Ezen én nem tudok segíteni. Fészes vigyázz állásba vágta magát. Szalutált és egyenesen a vasuti állomásra sietett. Már indult a vonatja.

Csakugyan visszautazott Kragujeváczra, tíz nap mulva azonban újra Belgrádban volt megint. Lélekszakadva keres föl a szállásomon. Hallom, mikor jön Már a lépcsőkön hangzik keserűes jajveszekelés. Szepeg. Ki van kelve magából. Arca sápadt. — Jaj ... nagy baj van. Rettenetes.

— Hol szorít? — Iszonyu dolog. Ilyen igazságtalanság még nem történt emberrel.

A fickó orra vörös. Szembéjének érett paprika színe van. Mintha végig a hosszú vasuti uton folyton zokogott volna. — Kár volt engem annyira védenie a hadnagy urnak! — dadogja.

— Ugyan? — Csöbörböröl vödörbe jutótam.

— Nem értem. — Beosztottak a menetbe. S hét nap mulva mehetek ki a harctérre.

Szemrehányó tekintettel méregetett végig.

Nem tudom, ldomos, hogy én megmondom, de ennek is a hadnagy ur az oka.

— En? — Ha nem beszél annyira szépen, akkor vissza visznek a dityába: ám megmenekedek a harctérről. Ébnek való élet van a belgrádi tömlöcben, meghomolhat ott a szegény legény: a kosztolás is rettenetes, de van nagy előnye is, a fogház falát nem fogja a golyó?

Megharagszom. — Hát ilyen gyáva vagy? S ennyire félis a harctérről? — Ó ... nagyon, — felelt az meghitt őszintéssel.

— Mások is kimennek. És nem dől össze a világ. — Csakhoggy én nem akarok kimenni a harctérre — erősítgeti Palkó eszelős hévvel. — Nem lehet.

— Miért? — Nekem ludtalpam van! — jelenti emelt hangon, míg a szemé kidőzlik, mintha ki akarna fordulni az üregéből.

— Vizsgátsd meg magad azonnal. Menj maródira.

— Már voltam. Az orvos kidobott. Azt mondotta, hogy ilyen talppal hetvenezer kilométert is lehet masírozni.

Hátat fordítok Palkónak. A havas esőt bámulom. Védencem kezd terhemre lenni.

— A hadnagy ur megmenthetne, — rimánkodik Podrucsek — Hogyan? Mit tehetek? — Ha elvállalna tiszti szolgájának, akkor kivennének a menetszázadból. Ha megmentette becsületemet, mentse meg életemet.

Vannak emberek, akiknek egyszerűen az életben szívesseget tetünk, s ebből jogot formálnak arra, hogy minden ügyes-bajos dolgot elintézzék a nyakunkra varrják. Így jártam Palkóval is. Addig erőszakoskodott, amíg végre engedtem s az ezredemnél levő összeköttetésem segítségével csakugyan kiszabadítottam a menétből és magamhoz vállaltam puccernak.

Most itt van mellettem a villában.

Nem sok hasznát látom a jámbornak. Sok dolga nincs. Ha kisöpri a szobát s kifényesíti csizmáimat, már el is készült napi penzumával. Palkó azonban azt is sokalja. Néha egész nap elcsatangol s csak éjjelkor vetődik haza.

Ha felelősségre vonom, egykedvűen vállalt vonogatja. — A kis Ljubicával volt találkozásom. Nem akartam megvároskozni szegénykét.

— Hát aztán? Ez nem kifogás.

— Ljubica a menyasszonyom — felelt dult tekintettel. Idegesen járok föl s alá a szobában.

— Ha elmegy, üresen marad a lakás. Akárki bejöhet ide. — Hát aztán? Nincs itt semmi ellopni való.

— Sok nincs. De itt a láda, — mondom, a föld katonaládára mutatva.